

מטעמי תורת זילים

פרשת וישב – נשמותיהן של עשרת הרוגי מלכות

כאשר השבטים ראו את יוסף הם ביקשו להמיתו. ראובן רצה להציל את יוסף והציע להשליך אותו לבור שנאמר "וישמע ראובן וינצלחו מידם ויאמר לא נכנו נפש: ויאמר אלהם ראובן אל תשפכו דם השליכו אתו אל הבור הזה אשר במדבר ויד אל תשלחו בו למען הציל אתו מידם להשיבו אל אביו" (בראשית לו, כא-כב). יוסף אכן הושלך לבור וראובן הלך וישב באחד ההרים כדי שיוכל לירד בלילה ולהעלות את יוסף מן הבור (פרקי דרבי אליעזר פרק לח ד"ה אמר להם ראובן). אך **בינתיים האחים החליטו למכור את יוסף לאורחת שמעאלים** שנאמר "ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע פי נהרג את אחינו וקסנינו את דמו: לכו ונמכרנו לישמעאלים ונדנו אל תהי בו פי אחינו בשרנו הוא וישמענו אחיו" (בראשית לו, כו-כז).

יש להתבונן, מה עלה בגורלם של אותם עשרה שבטים קדושים אשר השתתפו במעשה המכירה של אחיהם יוסף לאורחת ישמעאלים?

הס"מ קטרג במשך מאות שנים על עשרת השבטים הקדושים

הס"מ שתק בכל ימיהם של השבטים ולא ביקש עליהם דין בעבור מכירת יוסף, כיון שהיה יירא מהם הרבה ולא היה יכול לעמוד לפניהם. אבל אחרי שהם מתו עמד הס"מ לפני הקב"ה ותבע עליהם דין על שכתוב בתורה "וְגִבַּב אִישׁ וּמְקָרוּ וְנִמְצָא בְיָדוֹ מוֹת יוֹמֵת" (שמות כא, טו). וענה לו הקב"ה שיוסף לא היה "אִישׁ" (זוהר חדש' מדרש איכה דף ק"ג ד"ה אבל אגן) שהרי היה קטן בן שבע עשרה שנה (ועמודיה שבעה' לר' בצלאל הדרשן עמוד שלשי סימן יח ב ד"ה אבל קושיא זו, קרבן לב' בוצלאל הדרשן פרק יא סימן ב ד"ה ולהבין את זאת). אז ענה הס"מ הרי גם כתוב "כִּי מִצָּא אִישׁ גִּבַּב נֶפֶשׁ מֵאֲחִיו מִגְּבִי יִשְׂרָאֵל וְהִתְעַמַּר בּוֹ וּמְקָרוּ וּמֵת הַגִּבַּב הַהוּא וּבִעֲרַת הָרֶעַ מִקֶּרֶד" (דברים כד, ז) (זוהר חדש' מדרש איכה דף ק"ג ד"ה אבל אגן). ועל דרך זה המשיכה גם מדת הדין שבשמים לתבוע דין בכל יום על שהאחים מכרו את יוסף (זוהר פרשת וירא דף קו ע"א ד"ה אמר רבי שמעון, פרקי היכלות רבתי לר' ישמעאל כהן גדול פרק ה ד – ה וכן פרק ו א – ה).

קטרוגו של הס"מ על השבטים נרמז בפסוק "וְהִקְלַ נְשָׁמַע בֵּית פְּרָעָה לְאֹמֶר פְּאֹוּ אֲחֵי יוֹסֵף" (בראשית מה, טז), "וְהִקְלַ נְשָׁמַע" הוא קולו של הס"מ אשר היה משמיע קולו ומקטרג עליהם (ואגרא דכלה' למחבר הספר 'בני יששכר' פרשת וישב על הפסוק 'וְהִקְלַ נְשָׁמַע') **לאחר מותם** (עפ"י זוהר חדש' מדרש איכה דף ק"ג ד"ה אבל אגן). ולכן נאמר "וְהִקְלַ נְשָׁמַע" שמאליו הוא נשמע. וכן "קל" בגמטריא הוא מאה שלושים כנגד מאה ושלושים מחנות של הס"מ, ועם עוד אחד כנגד 'הכולל' הוא יוצא גימטריא שמו המלא של הס"מ שהוא 'סמא"ל'. לכן גם האותיות שבסופי תיבות הפסוק "וְהִקְלַ נְשָׁמַע בֵּית פְּרָעָה לְאֹמֶר פְּאֹוּ אֲחֵי יוֹסֵף" יוצא צירוף התיבות 'על פי תורה' – כי ענין קטרוג הס"מ היה על פי התורה שנאמר בה "וְגִבַּב אִישׁ וּמְקָרוּ וְנִמְצָא בְיָדוֹ מוֹת יוֹמֵת" (שמות כא, טו) (ואגרא דכלה' למחבר הספר 'בני יששכר' פרשת וישב על הפסוק 'וְהִקְלַ נְשָׁמַע'). והס"מ המשיך כך לקטרג על האחים של יוסף במשך מאות רבות של שנים עד לחורבן בית המקדש השני (זוהר חדש' מדרש איכה בסופו ד"ה תמני מאה שנין, עפ"י 'מחשוף הלבן' פרשת משפטים דף לג ע"א טור א ד"ה אפשר לרמוז).

זכות יעקב אבינו שעליו נאמר "יעקב אבינו לא מת" (ראה גמי' תענית דף ה ע"ב) עמדה לשבטים במשך שנים רבות, ועל ידי כן 'הדין' לא היה יכול לשלוט בהם (יקהלת יעקב' מערכת 'גמי' ד"ה וז"ל ו' דגחון שהוא גדולה) כי כאשר נפש יעקב קשורה לעולם הרי הוא מהווה קיום והגנה לכל, ובעבורו מטיב ה' לעם ישראל, כי שורש הצדיק נשאר בעולם הזה (עפ"י 'יערות דש' חלק ב' דרוש ז' ד"ה ו'תנה יוסף וכל השבטים', עפ"י 'יערות דש' חלק א' דרוש ז' ד"ה ו'תנה הטעם שהניח). אלא שאז גברו עוונות ישראל וגברה 'הקליפה' מאוד ונחרב בית המקדש השני (ספר הליקוט'ס' להארי"י ז"ל על ספר משלי סימן כו ד"ה ו'תנה כי כשראם) בסוף האלף הרביעי לבריאה (יקהלת יעקב' מערכת 'גמי' ד"ה ו'תנה ו' דגחון שהוא גדולה). ובעת החורבן (עפ"י 'מגלה עמוקות' פרשת וישב אופן הארבעים ואחד ד"ה בוחר איכה שבאותו היום) כבר לא הועילה להם זכות האבות (ספר הליקוט'ס' להארי"י ז"ל על ספר משלי סימן כו ד"ה ו'תנה ו'תנה כי כשראם) והשכינה הסתלקה לה, והשטן היה מקטרג לקחת את נפשותיהן של עשרת השבטים ולנקום בהם (ספר הליקוט'ס' להארי"י ז"ל על ספר משלי סימן כו ד"ה ו'תנה ו'תנה כי כשראם) וניתנו עשרת המרגלות שהן נשמות השבטים בידיו של הס"מ (מגלה עמוקות' פרשת וישב אופן הארבעים ואחד ד"ה בוחר איכה שבאותו היום).

נגזר על נשמות עשרת השבטים לחזור לעולם הזה ולמות שלא כדיון

השבטים עשו תשובה בחייהם על מעשה המכירה של יוסף (תשובת ר' שלמה אלקבץ בסוף ספרו 'ברית הלוי' דף מד ע"א ד"ה פשיטא לי לר' יודאי שאין לך, 'מגיד מישרים' לר' יוסף קארו פרשת מטות מסעי אור ליום ז' כה לתמוז ד"ה והלא בעניינא, 'מגלה צפונות' חלק א' למחבר 'שבת מוסר' פרשת ויחי ד"ה או אפשר ועתה אל תראו) שהרי הם היו צדיקים גמורים (מגיד מישרים' פרשת מטות מסעי אור ליום ז' כה לתמוז ד"ה אבל רוא דמילתא). ואכן התכפר להם, שאם לא כך אז לא היתה מיטתו של יעקב אבינו שלימה בכל יוצאי חלציו (ראה גמי' פסחים דף נו ע"א) (תשובת ר' שלמה אלקבץ בסוף ספרו 'ברית הלוי' דף מד ע"א ד"ה פשיטא לי לר' יודאי שאין לך) ולא היתה השכינה שורה על השבטים כאשר אמר יעקב "הִקְבְּצוּ וְשָׁמְעוּ בְּנֵי יַעֲקֹב וְשָׁמְעוּ אֵל יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם" (בראשית מט, ב) (מגיד מישרים' פרשת מטות מסעי אור ליום ז' כה לתמוז ד"ה אבל רוא דמילתא). וגם יוסף מצדו מחל לשבטים על המעשה (ספר חסידים' סימן יא, 'זוהר חדש' מדרש איכה דף ק"ג ע"א ד"ה תו פתח, 'מגלה צפונות' חלק א' למחבר 'שבת מוסר' פרשת ויחי ד"ה או אפשר ועתה אל תראו) מחילה גמורה (ברית עולם' להארי"י ז"ל על ספר חסידים סימן יא).

לקטרוגו של הס"מ לא היה קיום עד זמן עשרת הרוגי מלכות (מחשוף הלבן' לר' יעקב אבוחצירא פרשת משפטים דף לג ע"א טור א ד"ה אפשר לרמוז), שאז מחמת הקטרוג הגדול (מגלה צפונות' חלק א' פרשת ויחי ד"ה או אפשר ועתה אל תראו) בשם הרב גלאנטי (מגלה צפונות' חלק א' פרשת ויחי ד"ה או אפשר ועתה אל תראו) של הס"מ (זוהר חדש' מדרש איכה דף ק"ג ע"א ד"ה ו'תנה ו'תנה כי כשראם) נידונו (מגלה צפונות' חלק א' פרשת ויחי ד"ה או אפשר ועתה אל תראו) בשם הרב גלאנטי) אותן נפשות של השבטים, והן ניתנו לס"מ (מגלה עמוקות – רב אופנים' אופן קצב) על ידי שנגזר שייצאו מגן עדן ויבואו להתלבש בעולם השפל בתוך גופם של עשרת הרוגי מלכות (יקול בוכים' להב אברהם גלאנטי דף כו ע"ב ד"ה אי נמי הרס), בעבור מכירת יוסף (מגיד מישרים' פרשת מטות מסעי אור ליום ז' כה לתמוז ד"ה אבל רוא דמילתא). ובדבר הזה נעשה לשבטים כזה עוות הדין (מגלה צפונות' חלק א' פרשת ויחי ד"ה או אפשר ועתה אל תראו) בשם הרב גלאנטי) שלא היה מאז שנברא העולם (זוהר חדש' מדרש איכה דף ק"ג ע"א ד"ה תמני מאה שנין). לכן נאמר על בני יעקב "וְהִתְעַוְוּ אֲנָשֵׁי הָחַיִל" (קהלת יב, ג) כלומר שהם היו "אֲנָשֵׁי הָחַיִל" ואף על פי כן היו צריכים נפשותיהם לסבול עוות דין גדול (זוהר חדש' מדרש איכה דף ק"ג ע"א ד"ה ו'תהעונו אנשי החיל' ד"ה תו פתחו).

יוסף ראה מה שעתידי להיות להרוגי המלכות ורמז זאת לאחיו הקדושים

יוסף ראה ברוח הקודש מה שעתידי להיות עם עשרת הרוגי מלכות (עיר מקלט' פרשת ויחי מוסרי השליה והגותה ד"ה האספו ואגידה). לכן כאשר הוא גילה את עצמו בפני האחים הוא רמז להם "וְעֵתָה אֵל תַּעֲצְבוּ וְאֵל יַחַר עֵינֵיכֶם כִּי מִכְרַתֶּם אֹתִי הִנֵּה פִי לְמַחְיָה שְׁלַחְנִי אֶלְקִים לְפָנֶיכֶם" (בראשית מה, ח), "וְעֵתָה אֵל תַּעֲצְבוּ" – דווקא עתה לא תעצבו, אבל לעתיד לבוא אתם תעצבו בעשרת הרוגי מלכות (צירור המור' לר' אברהם סבע פרשת וישב ד"ה ויחיה ראוי להם להתעצב, 'אלישך הקדוש' פרשת ויחי בראשית נ' יז ד"ה והיו דבריו, ע"י הדעת טוב' למהר"ח פרשת וישב ד"ה ועתה וכי ראה יוסף, 'שליה הקדוש' תורה שבכתב סוף פרשת ויחי ד"ה אגא שא נא) שהם בניכם ועצמכם. וכן על דרך זה אמר להם "וְעֵתָה אֵל תִּירָאוּ

אֲנִי אֶכְלָל אֶתְכֶם וְאֵת טַפְכֶם וְיָנַח אֹתְכֶם וַיִּדְבֵר עַל לִבְכֶם (בראשית נ, כא) **"וְעַתָּה אֵל תִּירְאוּ" – דווקא עתה אל תיראו, אבל לאחר זמן אתם תיראו** (צ'רור המור' פרשת ויחי ד"ה והקדוש רשבי' ז"ל כתב שאח) **בנקמת עשרת הרוגי מלכות גדולי ואבירי ישראל** (יער מקלט' על טעמי המצוות פרשת ויחי מוסרי השלי' והגהות ד"ה האספו ואגידה).

כאשר יוסף הזמין את השבטים לסעוד עמו הוא רמז על כך בדבריו שנאמר "וַיִּרְא יוֹסֵף אֶת־בְּנֵי־אֶתֶם אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לָאֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ הֲבֵיתוּ אֶת־הָאֲנָשִׁים הַבְּיָתָה וְטַבַּח טַבַּח" (בראשית מג, טו), אמר דווקא **"הָאֲנָשִׁים"** כנגד עשרת האנשים שהיו הרוגי מלכות. וכן כנגדם החל מפסוק זה ועד סוף הפרשה מוזכר עשר פעמים התיבה **"הָאֲנָשִׁים"** (ורבינו בחיי' בראשית מד פסוק יז ד"ה ועיד הקבלה, שפתי כהן על התורה' פרשת מקץ על הפסוק ויחוקו האנשים). **והוסיף יוסף ואמר "וּטַבַּח טַבַּח" כנגד הטבח הגדול שעתידי להיות בחורבן בית המקדש ובהרוגי מלכות** (מדרש תלפיות' ענף יוסף ד"ה שוחטי הילדים' בשם מקובלים). זה הטעם שיוסף היה מצער הרבה את אחיו במצרים, כי הוא ידע שצדיקים אלו צריכים לעבור צער על מעשיהם, וקיווה שעל ידי כך נשמותיהם לא יהיו צריכות לחזור בגלגול באותם עשרת הרוגי מלכות (יספר המפואר' לר' שלמה מלכו דרשה על שבת הגדול דף כב ע"א ד"ה דע שטלה).

וזה גם מה שנאמר על יוסף **"וַיִּנְשֶׁק לְכָל אָחִיו וַיִּבְדֹּף עֲלֵהֶם וְאֶחָיו כֵּן דָּבְרוּ אֵחָיו אֹתוֹ"** (בראשית מג, טו) **כלומר שכאשר האחים התקרבו אליו והוא נישק אותם, הוא הבחין בהם** (אלשיך הקדוש' בראשית מה, יד ד"ה ומיד וינשק) **ברוח קודשו** (מגלה צפונות' למחבר ספר 'שבט מוסרי חלק א' פרשת ויגש על הפסוק וינשק לכל אחיו, 'נשמת חיים' לר' מנשה בן ישראל מאמר רביעי פרק עשירי ד"ה סוף דבר הענין) **שהם עתידים לבוא בעשרת הרוגי מלכות על מכירתם, והיה בוכה ומקונן על זה שנאמר "וַיִּבְדֹּף עֲלֵהֶם"** (מגלה צפונות' למחבר ספר 'שבט מוסרי חלק א' פרשת ויגש על הפסוק וינשק לכל אחיו, 'נשמת חיים' לר' מנשה בן ישראל מאמר רביעי פרק עשירי ד"ה סוף דבר הענין, 'דברים אחרים' להחיד"א דרוש יג לשבת זכור דף סד ע"ב ד"ה ועתה). **וכן על זה אמר יוסף לשאר אחיו "וְאֵתֶם עָלוּ לְשִׁלּוֹם אֶל אֲבִיכֶם" (בראשית מד, יז), "וְאֵתֶם" – שדווקא אתם תעלו לשלום אל אביכם שבשמים, אבל לעתיד לבוא תמותו עוד הפעם כי תתגלגלו בעשרה הרוגי מלכות** (שלי"ה הקדוש' בחלק תורה שבכתב פרשות וישב מקץ ויגש ד"ה ועל ענין זה כתבו).

בשעה שרצו השבטים להרוג את יוסף, נצנצה רוח הקודש בראובן ואמר לְאָחִיו **"לֹא נִכְפְּנוּ נַפְשׁוֹ"** (בראשית לו, כא), כאשר בתיבות **"לֹא נִכְפְּנוּ"** רמזו על עצמם שמחמת מעשיהם הם עתידים לחזור עם אותו ה"נפש" אך בגוף אחר ושם יוכפו (נהרי בשמים' לר' יצחק בדריש פרשת וישב דף לב ע"ב ד"ה וישמע ראובן). **וכן בשעה שראובן חזר אל הבור וראה שיוסף איננו, הציצה בו 'רוח הקודש' וראה שעתידיים עשרה הרוגי מלכות להיהרג על עוון מכירת יוסף.** וזהו מה שאמר ראובן בפסוק **"וַיִּשָׁב אֶל אָחִיו וַיֹּאמֶר הֲלֵיךְ אֵינְנוּ וְאֲנִי אֶנְה אֲנִי בָּא"** (בראשית לו, ט) (ישער הפסוקים' להארי"י ז"ל פרשת וישב על הפסוק 'הילד איננו ואני אנה אני בא', 'ליקוטי תורה' להארי"י ז"ל פרשת וישב ד"ה הילד איננו), **"וַיֹּאמֶר הֲלֵיךְ" – כלומר מאחר שיוסף הוא "הילד" ולא "איש" לכן השבטים לא עברו על דין "וְגִבַּ אִישׁ וּמְקָרוֹ וְנִמְצָא בְּיָדוֹ מוֹת יוֹמָת"** (שמות כו, טו). **והוא הבין שכל המיתות שהוא רואה בנבואה שעתידיהם להיעשות לעשרת הרוגי מלכות – הכל זה מקטרוג גדול ועיוות הדין. לכן ביקש נקמה** (עמודיה שבעה' לר' בצלאל הדרשן עמוד שלישי סימן יח, ב ד"ה והו שאמר) **ואמר "אֲנִי אֶנְה" שהוא ראשי תיבות "אֵל נְקָמוֹת יְהוָה" אֵל נְקָמוֹת הַיּוֹפֵעַ"** (תהילים צד, א) (ישער הפסוקים' פרשת וישב על הפסוק 'הילד איננו ואני אנה אני בא', עמודיה שבעה' עמוד שלישי סימן יח, ב ד"ה והו שאמר).

כאשר השבטים פגשו את יוסף, הם ראו את הרעה הגדולה שעשו ואת מה שעתידי לבוא עליהם בגין כך בעשרת הרוגי מלכות, ואמרו ליוסף **"אֲנָא שָׂא נָא פֶּשַׁע אַחִיד וְחִטָּאתֶם כִּי רָעָה נִמְלֹדָה וְעַתָּה שָׂא נָא לְפֶשַׁע עֲבָדֵי אֱלֹקִים אֲבִיד וַיִּבְדֹּף יוֹסֵף בְּדַבְרָם אֲלֵיוֹ"** (בראשית נ, יז), **כלומר הם ביקשו "שָׂא נָא פֶּשַׁע אַחִיד וְחִטָּאתֶם כִּי רָעָה נִמְלֹדָה" – שלא יהיו נענשים כעת על המעשה** (צ'רור המור' פרשת ויחי ד"ה והקדוש רשבי' ז"ל כתב: בשם רשבי' הקדוש), **"שָׂא נָא לְפֶשַׁע עֲבָדֵי אֱלֹקִים אֲבִיד" – לעתיד לבוא על עשרת הרוגי מלכות, אשר הם עבדי האלקים** (צ'רור המור' פרשת ויחי ד"ה והקדוש רשבי' ז"ל כתב: בשם רשבי' הקדוש, 'אלשיך הקדוש' פרשת ויחי ד"ה והו דבריו) **ולא יהיו בכל ישראל כמותם.** יוסף שנצנצה בו רוח הקודש הבין את דבריהם ובכה בכי גדול על הריגת הצדיקים כפי שנאמר **"וַיִּבְדֹּף יוֹסֵף בְּדַבְרָם אֲלֵיוֹ"**. ואז הוא ענה להם **"וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף אֵל תִּירְאוּ כִּי הִתַּחַת אֱלֹקִים אֲנִי"** (בראשית נ, יט), **כלומר "אל תיראו" במה שחטאתם לי כי אני סולח, אבל לגבי מה שיהיה ל'עשרת הרוגי מלכות' הוא דבר שביד ה', ו"כי הַתַּחַת אֱלֹקִים אֲנִי"!** (צ'רור המור' פרשת ויחי ד"ה והקדוש רשבי' ז"ל כתב: בשם רשבי' הקדוש).

נשמות השבטים יצאו בעל כורחן מגן עדן והתלבשו בעשרת הרוגי מלכות

נפשות השבטים היו מרגליות שהאירו את כל גן עדן (זוהר חדש' מדרש איכה דף קיג ע"ב ד"ה מאן חמה) והיו יושבות שם בעידון ושעשוע (מחשוף הלבו' לר' יעקב אבוחצירא פרשת משפטים דף לג ע"א ד"ה אפשר לרמוז). **וכשהן היו צריכות לצאת משם, אז כל אילנות גן עדן היו צווחים ואומרים "אוי התעוותו אנשי החיל!"** ושומרי גן עדן היו מזדעזעים, והכרובים היו עולים ויורדים ולא נתנו מקום להוציא את אותן הנפשות, וכל צבאות של רום השמים היו בוכים ומייללים (זוהר חדש' מדרש איכה דף קיג ע"א ד"ה מאן חמה) בקול חרדה ובבלבול וצעקות ואומרים **"איך תצא זאת מלפניו יתברך!"** (מחשוף הלבו' לר' יעקב אבוחצירא פרשת משפטים דף לג ע"א ד"ה אפשר לרמוז' עפ"י זוהר). **ושערי גן עדן לא רצו להיפתח והיו מעכבים לבל יצאו אותן עשר מרגליות טובות** (קול בוכים' לר' אברהם גלאנטי דף כו ע"ב ד"ה אי נמי חס) **שכל יושבי הגן היו נהנים מאורם** (מחשוף הלבו' לר' יעקב אבוחצירא פרשת משפטים דף לג ע"א ד"ה אפשר לרמוז' עפ"י זוהר). **וכשהשטן בא להיכנס לגן ולקחת אותן, כל בעלי הגן התקבצו יחד ולא היו מניחים לו להיכנס.** אך מחמת שגברו רוב עוונות ישראל, הסתלקה השכינה למעלה ופסקה הארתה (יספר הליקוטים' להארי"י ז"ל על ספר משלי סימן כו ד"ה דוע כי כישראל), **וגבר כוח ותוקף הדין שבעט באותם השערים והם נפתחו** (קול בוכים' דף כו ע"ב ד"ה אי נמי חס), **ואז השטן נכנס בכוח להוציאן** (יספר הליקוטים' להארי"י ז"ל על ספר משלי סימן כו ד"ה דוע כי כישראל) **כי נמסרו בידי עפ"י מחשוף הלבו' לר' יעקב אבוחצירא פרשת משפטים דף לג ע"א ד"ה אפשר לרמוז).**

ואחר כך אותן עשר מרגליות שיצאו מגן עדן, התלבשו בגופות (זוהר חדש' מדרש איכה דף קיג ע"ב ד"ה וכד אינון) **התנאים שהיו צריכים להיות 'הרוגי מלכות'** (ליקוטי חדש' פרק עשרה הרוגי מלכות אות י ד"ה ויכיצאו נשמות' בשם ר' אברהם גלאנטי) **שמזמן ימיהם של אחי יוסף לא היו בכל ישראל גדולים כמותם** (צ'רור המור' לר' אברהם סבע חמיו של ר' יוסף קארו פרשת ויחי ד"ה והקדוש רשבי' ז"ל כתב). **ואותן נשמות השבטים באו לתוכם 'בעיבור' כתוספת לנשמתם** (ישער הפסוקים' להארי"י ז"ל פרשת ויצא סימן ל על הפסוק וישכב עמה בלילה הוא, 'יוסף תהלות' להחיד"א מומרו צד על הפסוק י'ל-ל נקמות ה' א-ל נקמות הופיע' עפ"י הכרעת מהרח"ו בשיטות השונות, 'פני דוד' על התורה' להחיד"א פרשת מקץ אות י ד"ה 'ויטבו טבחי' ממחרת) **לאחר שאותם החכמים כבר גדלו בשנים, ובעת בואם לתוכם הם האירו את עיני שְׁכָלָם.** לכן ר' עקיבא התחכם רק בגיל ארבעים, ור' אליעזר בגיל עשרים ושמונה, ור' ישמעאל התגדל בתורה אף ששלש עשרה שנה ראשונות הוא היה שוכח כל מה שלומד (יספר הליקוטים' להארי"י ז"ל פרשת ויחי על הפסוק 'איש אשר כבדתו בך' ד"ה הענין כי הכל). ומטעם זה אמרו רבותינו **"לא נמשכו עשרה הרוגי מלכות אלא בחטא מכירתו של יוסף"** (ראה 'מדרש משלי פרשה א אות ג) **ונקטו לשון 'לא נמשכו' כי הם באו בדרך של 'עיבור' (דבש לפי להחיד"א מוכרתי י אות י ד"ה ובמדרש).**

עשרה הרוגי מלכות היו שקולים כמו השבטים הקדושים (צ'רור המור' פרשת ויחי ד"ה והקדוש רשבי' ז"ל כתב). **והיה מראה דמות פניהם של עשרה הרוגי המלכות כדמותם של השבטים** (פני דוד' להחיד"א פרשת מקץ אות י ד"ה 'ויטבו טבחי' עפ"י ספר הגלגולים סידור מהר"ם פאפרש, עפ"י פטל לשון 'תיקוני זוהר' תיקון סד דף קי ע"א ד"ה אמר ליה). **ועוד לגלגול נשמות השבטים בהרוגי מלכות נרמז בשמם.** לפי ששמות השבטים שהיו מעורבים במכירת יוסף הם: ראובן, שמעון, לוי, יהודה, יששכר, זבולן, גד, נפתלי, דן, אשר – ושמותיהם עולים בגמטריא אלפיים שמונה מאות חמשים ושמונה, וזהו גם הגימטריא של כל שמותיהם הפרטיים של עשרת הרוגי מלכות: רבן שמעון, ר' ישמעאל, ר' עקיבא (עם האות ה' כפי שמופיע בגמ' ירושלמי), ר' חנניה, ר' טרפון, ר' יהודה (בן בבא), ר' אלעזר (בן שמוע), ר' ישבב, ר' יהודה (בן דמאי), ר' חוצפית (המתורגמן) – וזה כאשר שמם פעמיים אות י' לר' חנניה (רקאנטי' פרשת וישב ד"ה 'ויספר התיכילת אמר רבי ישמעאל' בשם בעל 'הירוקח') או כאשר מונים עוד אות י' כנגד עשר התיבות של שמות החכמים עצמם (כמקובל בגמטריא ופשוט). ויתכן שלזה כיון ספר 'נשמת חיים' מאמר רביעי פרק עשירי ד"ה סוף דבר ענין' כשהביא את הרמז הזה. וראה 'מחשוף הלבו' לר' יעקב אבוחצירא פרשת משפטים ד"ה אפשר לרמוז' שכתב כי אחי יוסף לקו בזה להתגלגל בעולם גם בעבור עשר הטיפות שיצאו ליוסף הצדיק מאצבעות ידיו עם אשת פוטיפר, כי השבטים גרמו לו לכך כאשר מכרו אותו למצרים שהוא מקום אבי אבות הטומאה ועיני' להבנת עומק הדברים).

כל אחד מעשרת הרוגי מלכות קיבל נשמה של אחד מהשבטים הקדושים

יעקב אבינו רמז לבניו כי הם עתידים לחזור כעבור שנים רבות בעבור חטא מכירת יוסף שנאמר "וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בְּנָיו וַיֹּאמֶר הֲאִסְפוּן אֶנְיָדָה לָכֶם אֶת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים" (בראשית מט, יא) (ורקנאטי על התורה: פרשת ויחי ד"ה ויאמר יעקב אל בניו ועיייש מה שפירט בוה). יעקב רמז על מותו העתידי של יהודה בפסוק "כִּבְסָ בִּינִי לְבָשׁוּ וּבָדָם עֲנָבִים סוּתוּ" (בראשית מט, יא) (ורקנאטי על התורה: פרשת ויחי ד"ה ויאמר יעקב אל בניו ועיייש מה שפירט בוה). **כי הוא עתיד להתגלגל ברבן שמעון בן גמליאל שהיה נשיא ומשפט יהודה** (ספר הליקוט'ים להארי"י ז"ל פרשת וישב על הפסוק וייתנכלו אותו להמיתו ד"ה גס תבין כ"ז). **וכן על נפתלי אמר "נִפְתָּלִי אֵילָה שְׁלַחָה הִנְתָּן אִמְרֵי שְׁפָרִי"** (בראשית מט, כא) **על שעתיך להתגלגל ברבי חוצפית המתורגמן** (ספר הליקוט'ים להארי"י ז"ל פרשת וישב על הפסוק וייתנכלו אותו להמיתו ד"ה גס תבין כ"ז). **וגם על זבולון אמר "זָבֻלוֹן אִמְרֵי לְחֹף יָמַיִם וְשִׁפְכֵי"** (בראשית מט, יג) **על שעתיך להתגלגל בר' יהודה בן נבא** (ספר הליקוט'ים ששון חלק ה' על "ספר הליקוט'ים להארי"י ז"ל פרשת וישב ד"ה וישב כ"ז). **והוא יישב בין שני הרים ובין שני עיירות גדולות ובין שני תחומי שבת ושם ינעצו בו שלש מאות חניתות של ברזל** (ראה גמי סנהדרין דף י"ד ע"א) (ורקנאטי על התורה: פרשת ויחי ד"ה ויאמר יעקב אל בניו ועיייש מה שפירט בוה).

שמעון התגלגל בר' ישב הסופר. לכן ר' ישב לא ניתן לקבורה במותו והשליכו את גופו לכלבים, כי שמעון הוא זה שלקח את יוסף והשליכו לבור בכדי שיהרג (בבאור דין ידיו לר' שמשון מאוסטרופולי הייד על ספר 'קרינים' דף כ"ח ע"ב ד"ה ובוה נבין). **יששכר שעליו נאמר "יששכר חמור גרם רבץ בין המשפתיים"** (בראשית מט, יד) **התעבר בר' עקיבא בן יוסף**, שהיה אומר בהיותו עם הארץ "מי יתן לי תלמידי חכם ואנשכנו כחמור" (ראה גמי פסחים דף מט ע"ב) (ישער הפסוק'ים להארי"י ז"ל פרשת ויצא סימן ל' על הפסוק וישב עמה בלילה הוא ועיייש, וליקוטי תורה להארי"י ז"ל פרשת ויחי על הפסוק ויששכר חמור גרם, תשובת ר' שלמה אלקבץ בסוף ספרו 'ברית הלוי' דף מד ע"א ד"ה ופשיטא לי לר' יודאי שאין לך עפ"י דברי רקנאטי על התורה: פרשת ויחי על הפסוק ויאמר יעקב אל בניו) **וכשנעשה תלמיד חכם היה ר' עקיבא עוסק בתורה הקדושה כמו "יששכר חמור גרם"** (ליקוטי תורה להארי"י ז"ל פרשת ויחי על הפסוק ויששכר חמור גרם). **וכן נאמר על יששכר "וַיִּקְרָא מִנְחָה כִּי טוֹב וְאֶת הָאָרֶץ כִּי נַעֲמָה וַיֵּט שְׁכָמוֹ לְסָבֵל וַיְהִי לְמַס עֲבָד"** (בראשית מט, טו) **ובזה נרמז על ר' עקיבא שעתיך להיות "למס" בייסורים שייסרו אותו בשעת מותו, וגם אז יהיה "עבד" את ה' באמירתו "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד"** (רקנאטי על התורה: פרשת ויחי על הפסוק ויאמר יעקב אל בניו).

ראובן שהיה בכור גדול (ראה רש"י בראשית לו, כב), **התגלגל בר' אליעזר הגדול** (זוהר חדש' מדרש איכה דף ק"ג ע"ב ד"ה וכד) **ובשל כך ר' אליעזר היה נקרא 'הגדול'** (ספר הליקוט'ים להארי"י ז"ל פרשת וישב בפסוק וייתנכלו אותו ד"ה גס). **אמנם לבסוף ר' אליעזר הגדול לא היה בין אותם הרוגי מלכות, כי לא נמסרה נשמת ראובן לס"מ** (זוהר חדש' מדרש איכה דף ק"ג ע"ב ד"ה וכד) **מחמת שהוא לא היה בשעת המכירה של יוסף וגם הצטער על כך** (יקהלת יעקב' מערכת א"ל ערך אליעזר בן הורקנוס) **שנאמר "וַיִּשָׁב רְאוּבֵן אֶל הַבּוֹר וְהָיָה אֵין יוֹסֵף בְּבוֹר וַיִּקְרָע אֶת בְּגָדָיו"** (בראשית לו, כט). **אך כיון שהוא נתן לאחים את העצה להשליך את יוסף לבור שנאמר "וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רְאוּבֵן אֶל תִּשְׁפְּכוּ דָם הַשְּׁלִיכוּ אֹתוֹ אֶל הַבּוֹר הַזֶּה"** (בראשית לו, כב), **לכן גם ר' אליעזר הגדול נתפס על ידי המינים ששמו אותו בבור** (זוהר חדש' מדרש איכה דף ק"ג ע"ב ד"ה וכד) **ואף העלוהו לגרדום למיתה, ולבסוף ניצל** (גמי עבודה זרה דף טז ע"ב ראה שם המעשה) **ועמו ניצלה גם נשמתו של ראובן** (זוהר חדש' מדרש איכה דף ק"ג ע"ב ד"ה וכד). **כנגד זה רבן יוחנן בן זכאי אמר על תלמידו ר' אליעזר בן הורקנוס שהיה נקרא ר' אליעזר הגדול, כי הוא "בור סוד שאינו מאבד טיפה"** (ראה משנה אבות ב, ח) (אגרא דפרקא רמו שכו ועיייש ע"ד).

משה רבינו התפלל על ראובן ואמר "יְחִי רְאוּבֵן וְאֵל יָמֹת וְיָהִי מִתּוֹ מִסְפָּר" (דברים לג, ה) **כי התיבה "רְאוּבֵן" רומזת עליו שהוא ראשי וסופי תיבות "ר' אֲלֵיֶזֶר בן הורקנוס"** (מגלה עמוקות' מהדורה תניינא פרשת וישב אופן העשרים ושנים ד"ה בא לרמוז) **וכן בתיבות "וְאֵל יָמֹת" תרגם אונקלוס "מוֹתָא תְּנִינָא לָא יְמוֹת" – כלומר לא ימות מיתה שניה יחד עם עשרת הרוגי מלכות** (מפצות דוד' להרדב"י מצוה קסט ד"ה וכתב ר' אלעזר כל מה, ספר הליקוט'ים להארי"י ז"ל פרשת וישב על הפסוק וייתנכלו אותו להמיתו ד"ה בענין עשרה הרוגי מלכות). **וזו לעומת שאר הרוגי מלכות שכפרתם על עוון מכירת יוסף היה תלוי במותם שנאמר "אִם יִכְפֹּר הָעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תִּמָּתוּן"** (ישעיה כב, יד) (מדרש תנחומא: פרשת וישב אות **ב**) **ובתרגום יונתן כתב על תיבות אלו "אִם יִשְׁתַּבַּח חוֹבָא דְיָדִין לְכוּן עַד דִּי תִמְוֹתוּן מוֹתָא תְּנִינָא" – כלומר שלא יתכפר העוון עד שימותו מיתה שניה, וזה בהיותם בגלגול עשרת הרוגי מלכות** (זכר דוד' מאמר א פרק ז י"ח ד"ה ח"ה ד"ה יחרי לפנך' בשם מהר"ם רקנאטי פרשת וישב).

יוסף הצדיק התגלגל בר' ישמעאל כהן גדול (ספר הליקוט'ים להארי"י ז"ל פרשת וישב על הפסוק וייתנכלו אותו להמיתו ד"ה גס תבין כי רבין), **הוא נכנס תחת חשבון עשרת הרוגי מלכה במקום ראובן שיצא. כי יוסף היה הסיבה לדבר** (מפצות דוד' להרדב"י מצוה קסט ד"ה וכתב ר' אלעזר כל מה) **שבגינו אירע כל מה שאירע** (ישער מאמרי ר"י ז"ל להארי"י ז"ל מסכת שבת דף י"א ד"ה ועתה יש לשאול שאלה, רבינו בחיי בראשית לח פסוק א ד"ה ומה שהיו עשרה) **כפי שנאמר "וַיִּבֶן יוֹסֵף אֶת דְּבָתָם רָעָה אֶל אֲבֵיהֶם"** (בראשית לו, ב) (מפצות דוד' להרדב"י מצוה קסט ד"ה וכתב ר' אלעזר כל מה) **ולפיכך הוא היה צריך להיענש, שהקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה** (ישער מאמרי ר"י ז"ל מסכת שבת דף י"א ד"ה ועתה יש לשאול שאלה). **ולכן ר' ישמעאל היה יפה תואר כמו יוסף, וכמו שנשבה יוסף בין הגוים במצרים כך נשבה גם ר' ישמעאל** (ראה המעשה בגמי גיטין דף נח ע"א) (ישער הגלגולים להארי"י ז"ל סוף הקדמה לד, ספר הגלגולים למהר"י חלק ליקוט'ים דף ט ע"ב ד"ה יאמנם כל חכמי, ובכתבים המוסמכים להארי"י ז"ל לא התגלו שאר גלגולי השבטים בהרוגי מלכות).

לופינוס הקיסר הרשע גזר גזירת הריגה על עשרת הרוגי מלכות

לאחר שירדו והתלבשו הנשמות בגוף בעולם הזה, ניתנה רשות לס"מ והוא ירד (זוהר חדש' מדרש איכה דף ק"ג ע"א ד"ה לן יאות) **והתלבש בתוך הקיסר** (מחשוף הלבוך לר' יעקב אבוחצירא פרשת משפטים דף ג ע"א ד"ה אפשר לרמוז) **לופינוס מלך רומי, והכניס רוח** (זוהר חדש' מדרש איכה דף ק"ג ע"א ד"ה לן יאות) **מחשבה לבו** (ספר הליקוט'ים להארי"י ז"ל פרשת ויחי על הפסוק וישב אשר כבדתו בך ד"ה אך הענין כי הכל) **שיטבע דין מאותם עשרה צדיקים על מכירת יוסף אחיהם** (זוהר חדש' מדרש איכה דף ק"ג ע"א ד"ה לן יאות) **לנקום בהם נקמת עוון** (מחשוף הלבוך לר' יעקב אבוחצירא פרשת משפטים דף ג ע"א ד"ה אפשר לרמוז), **כדי שהם ייהרגו בעוון מכירת יוסף תחת השבטים** (ברכת טובי לר' משה נראה הכתוב פרשת שמות דף כג ע"ב טור א ד"ה סיפ' בחוקותי וכל מעשר בקר) **שהיו עמודי עולם כמותם** (מחשוף הלבוך לר' יעקב אבוחצירא פרשת משפטים דף ג ע"א ד"ה אפשר לרמוז). **ולכן הוא ציוה שיתפסו כמה מאבירי ישראל ובראשם רבן שמעון בן גמליאל ור' ישמעאל בן אלישע כהן גדול** (רבינו בחיי פרשת מקץ על הפסוק 'חלילה לי מעשות זאת' ד"ה ויעיד הקבלה' בשם ספר החיילות של ר' ישמעאל כהן גדול). **ומאוחר יותר נתפסו למיתה עוד צדיקים אחרים מאותם עשרה** (רבינו בחיי פרשת מקץ על הפסוק 'חלילה לי מעשות זאת' ד"ה ויעיד הקבלה').

בעקבות הגזירה ר' ישמעאל בן אלישע עלה אל 'המרכבה' שבעליונים, ושם הוא פגש את המלאך סוריא"ל שר הפנים ושאל אותו האם היא גזירה מלפני מלך מלכי המלכים. וענה לו שר הפנים, שבית דין של מעלה אכן כתבו כך על עשרה חכמים ונתנו לס"מ, והוא כתב להשלים את הגזירה של יוגונב נפש מישראל'. והוסיף ואמר שר הפנים לר' ישמעאל "קבלו עליכם דין שמים, כי גזירה היא מלפניי". וכששמעו אחד כד החכמים את הדברים מפי ר' ישמעאל כהן גדול הם עשו את אותו היום יום משתה ושמחה (עמק המלך' לר' נפתלי הרץ בכרך שער התורה דף ט ע"ב טור ב ד"ה 'באותה שעה שמחו בשם ר' ישמעאל בן אלישע בספרו ריזון דרוין) **וזבחו זבחים לאכול שנאמר "אִסְפוּ לִי חֲסִידֵי כְרִיתִי בְרִיתִי עֲלֵי זִבְחִי"** (תהלים ג, ה) **(פדה את אברהם) לר' אברהם פלאגי מערכת המ"ם אות כח בשם ר' יוסף אברהם), והביאו מיני זמר ויין. והם אכלו ושתו וריננו ואמרו "הואיל לעשות ה' אלקי ישראל פלאי פלאים נגילה ונשמחה כשמחת כינור ועוגב"** (פדה את אברהם' לר' אברהם פלאגי מערכת המ"ם אות כח בשם השבט מוסר) **וקיבלו עליהם בלב שלם ונפש חפצה לקדש את שמו ברבים** (עמק המלך' שער התורה דף מ"א טור א ד"ה יצאן ספק).

אמנם על אף שכל החכמים שעתידים להיהרג קיבלו עליהם דין שמים במשתה ובשמחה ומיני זמר ויין (עפ"י עמק המלך' לר' נפתלי הרץ בכרך שער התורה דף ט ע"ב טור ב ד"ה 'באותה שעה שמחו בשם ר' ישמעאל בן אלישע בספרו ריזון דרוין), **יש לדעת כי לא כולם היו בזמן אחד** (רבינו בחיי פרשת מקץ על הפסוק 'חלילה לי מעשות זאת' ד"ה ויעיד הקבלה', זכר דוד' מאמר ראשון פרק ז ד"ה יתברר הביאור ויתברר הדרוש) **ולא נדונו כולם ביחד** (רבינו בחיי פרשת מקץ על הפסוק 'חלילה לי מעשות זאת' ד"ה ויעיד הקבלה), **אלא אותם חכמים הזמינו עצמם להריגה וקדשו שם שמים ברבים' בזמנים שונים. בתחילה סמוך לחורבן בית המקדש היה רבן שמעון בן רבן גמליאל ועמו היה ר' ישמעאל בן אלישע. אחר כך בזמן**

